

d' etcetera

miron kanjuh

Ušao je fabrički kontrolor u halu i odmah su se ubrzali pokreti svih koji su na vreme spazili preteći blok pod njegovom miškom. Ljubavno je pitao, s osmehom mu odgovarali, ali su svi bili nezadovoljni kada je upisao normu i urađen posao i promrmljao nekoliko švapskih, opominjuće intoniranih rečenica. Niko nije znao razlog nezadovoljstva, nikad nije bio izgovoren do kraja, ali je uvek bio i ostao deo rituala nadgledanja, kao srodna odlika održavanja distance i potrebnog autoriteta švapskog gazde. No, mnogo toga je ostalo nerazjašnjeno u ovom do mistike tuđem svetu mašina i profita. Pod ostrim nemačkim okom sve je moralo funkcionisati u jednom ujednačenom pokretu, nije smelo biti zastajkivanja, niti iskakivanja iz žleba ustaljenih normi, jer je u ovom slučaju reagovao Švaba-gazda, a u drugom Švaba-radnik.

Na samom početku svoga gastarbajtovanja, Vladimir je radio u jednom od magacina velike min-henske robne kuće. Prvog dana, želeći da pokaže svoju dobru volju i marljivost na poslu, zasukao je rukave i za nekoliko sati počistio, pospremao i poslagaio kutije, gajbe, plastičnu burad, kao što mu je naređeno a onda, kad već nije imao šta da radi, po našem starom, dobrom balkanskom običaju, i odmarao. No ubrzo stiže Švaba-poslodavac s neizbežnim blokom pod miškom i zapitao:

- Jesi li sve uradio?
- Da - klimnu glavom Vladimir na međunarodnom jeziku.
- Onda se lepo spakuj i idi kući pa tamo odmaraj. Kod nas se na poslu radi - objasni mi prijateljski poslodavac, ali i dalje osta Švaba te zapisa samo polovinu nadnice.

S Elzom, starom mesnatom Švabicom na ivici penzije i siromaštva, samo što se nije zakrvio. Sažalio se Vladimir na nju što se muči, dok jedva dišući astmatičnim plućima, puni ručnu presu za presovanje bačene kartonske ambalaže, pa iskoristi priliku kada je negde izašla, a on, nemajući više šta da radi u četiri puta počišćenom magacinu, stade praviti bale za njen račun. Svidelo mu se to. Bilo je u tom poslu nekakvog korisnog sadržaja, mogla se iskoristiti snaga iz dugo nenapreznih mišića i istovremeno doživeti zadovoljstvo što pomaže jednoj staroj, onemoćaloj osobi, ali Elza to nije tako shvatila i vrišteći, raširenih noktiju, skočila mu pravo u oči.

»Hoćeš pos' da mi otmeš! Hoćeš da prisvojiš i onih nekoliko krvavih pfeninga što su i za gladovanje nedovoljni!« - shvatio je Vladimir iz tuđih vrištećih reči, krmeljivih suza i rasklimatanog hoda oko prese koju je Elza branila poput preplašene zverke što čuva svoj brlog.

I uveče, odlazeći na počinak, Vladimir je nosio sebi dva zauvek zapamćena pravila: da je u švapskoj mašineriji dozvoljeno biti samo točkić koji se ravnomerno okreće u svojoj tačno određenoj funkciji, i da dočj-marka ne poznaje nikakav sentiment niti radničku solidarnost.

Međutim, nijedna mašinerija nije savršena. U njoj se uvek nađu neispitana mesta praznog hoda i mogućnosti da se nakalemi divlje meso vlastitog pronalazaštva. Grk Sofidis, prastara emigrantska kritica, bio je pravi genije za takve patente. Nikada nije dobro naučio švapski jezik, ali se specijalizovao za uništavanje miševa i pacova. Prvog dana njihovog zajedničkog posla u magacinu, Vladimir je jasno video rezultate njegovog rada: pored dobro vidljivih rupa nalazila su se tri miša i jedan mladi pacov, koji su se koprcali u samrtnom ropcu. No, kada je potrčao da ih dokrajči drškom metle, brzo je priskočio Grk i zaustavio u letu zamahnuto držalje. A zatim je s pažnjom, gotovo nežno, pokupio polumrtve zverke u kartonsku kutiju i pokretom glave pozivajući Vladimira, odneo ih u neveliku prostoriju gde su bili alat i radna odela. Zaprepastio se Vladimir kada je njegov arbatkolega s lukavim osmehom na izboranom licu, izvadio iz tašne flašicu s mlekom i tankom cevčicom, te na silu napojio svoje žrtve. zatim ih je premostio u drugu, veću kutiju, umotao u vatu i krpež od čebadi, i, pokrivajući ih komad daske, promrmljao maksimu inspirisanu velikom grčkom mudročću:

- Kakvo seme sadiš, takve ćeš plodove ubirati! Mada je u kabini kрана održavana stalna temperatura, Vladimir je osetio da ga obuzima neka groznica nemoći i pečkavi znoj mu se probi ispod zategnute kože. Nagli talas vrele krvi jurnu u glavu odnoseći krhke čamce sumornih misli i prouzrokovao nervozno podrhtavanje ruku. Jedva se savladao da ne istrči i ispravi zgureno telo, ali utu stiže signal da je teret složen i da ga treba otegliti dalje na transportovanje. Pokušao se skoncentrisati, ali mu nije uspelo, pa je morao otvoriti termos i naglo otpiti mlake, gorke tečnosti. To mu je pomoglo tek toliko da bi ispod sebe video nejasno osvetljena lica skoncentrisana na okno njegove kabine.

»Slobodno mesto kraniste i pola marke više na sat« - pročitao je iz njihovog iščekujućeg ponašanja i iz inata pokrenuo ručku. Stari kran je poslušno krenuo napred. Vladimir mu je zahvalio kao živom biću.

Čuva kapitalista i brine se o svom gastarbajteru kao i o dobrom teretnom konju u punoj radnoj snazi. Gradi mu lepe i komforne Hajmove-štale, daje mu konvertibilni obrok-marke i paradira s njim za praznike u velikim kolima po Balkanu, Apeninima, Pirinejima, Anadoliji... Besplodno ga razmnožava s neparfimisanim ženkaama po pufovima, ne bi li održao ravnotežu priliva radne snage i kurentnosti na svetskom tržištu razonode i ratova. Ali kad se razboli, kad pukne kost i tetiva u ravnomernom kasikanju pod tačno određenim teretom, prestaje kapitalistička gostoljubivost i gastarbajter se nemilosrdno izbacuje napolje kao pepeo, smeće, škart.

Ali, konje ubijaju, zar ne?

Na emigrantskoj svadbi u Briselu sedeo je Vladimir pored mlade, tankostruke Belgijanke, koja je na svaku njegovu nespretno složenu rečenicu ko-ketno treptale dugim veštačkim trepavicama, umilino potvrđujući: »Ui, msje.« Oko njih, među prisutnima za dva sastavljena stola u tesnom stanu, rumorio je nekakav multijezički razgovor na srpskom, bugarskom, rusinskom, francuskom, nemačkom... točilo se jeftino vino i mljackao skup kavijar. Udalavala se Vladimirova sestričina za čelavog Kanađanina i oprašala se na ko zna koje vreme od majke Rusinke i oca Bugarina, a jeftine suze i tuga prisutnih ostale su da vise po čoškovima nedovršenog besprostora; jednom otrgnuta od rodne grude, tuga je izgubila istinjtost i mogla je biti i smeh, i rezignacija, i otegnuta pesma bez kraja. Događaj se prolamao kroz razna podneblja, postao mozaik umetnut u boje tuđeg spektra, i uvek je postojala bojazan da će iščeznuti u sledećem gutljaju veštačkog alkohola.

Prstala je tankostruka Belgijanka da pleše s Balkancem Vladimirom, bila je to svojevrsna egzotika za nju, ali nije pristala da se izlomi po njegovom telu. Ostala je gordo ispršena Galkinja, pripadnica rase s pedigreom, na kojem je njeno ime bilo tek daleka, odlomljena grančica plemenite porodice D'Etcetera, upisano na listi kupaca plebejskog magazina robe široke potrošnje »SARMA«, ali još uvek prisutno u njenoj psihi i porodičnom vaspitanju. Svoju prostotu dokazao je tako što ju je ostavio nasred sobe. Bila je to svojevrsna osveta za prošla i buduća poniženja, a proslavio novoootvorenom flašom jeftinog šampanjca.

(odlomak iz romana »Prazan tok«)

S rusinskog preveo Zvonimir Pavlović

saosećanje

đorđe sudarski red

Hotel VIKTORIJA, Lublin. I ja na devetom spratu. Dvokrevetna soba, telefon, radio, jednoležeća kada i jednoguza šolja. Na telefoniram nikome, na nekoj stanici uključujem radio. Kadu punim toplom lublinskom vodom. Ewa za kupanje i umivanje takođe koristi istu vodu. Ta misao me silno raduje. Spuštam se u kadu. Oh, kakva blagost nakon toliko provedenih sati u vozu, u prljavštini, jednim gaćicama, itd. Opušten, slušam muziku, sanjarim o Ewi, svakako ima da padne na glavu kada me ugleda. Normalno, ona pojma nema da ja stižem u njeno naručje. Iz blagost sanjarenja me izbaci glas na čistom srpskohrvatskom jeziku: Radio-Beograd, jutarnje vesti. Smenjeni su Latinka Perović i Marko Nikezić. Mal' se nisam udavio u kadi: otkuda sad ovde Beograd, kada sam pustio samo nebo muziku ne gledajući na stanicu uopšte. Prvi put slušam Beograd izvan Novog Sada, i to je prilično čudan osećaj. Uostalom, o tome ću razmišljati kada se vratim. Spuštam se u postelju. Sanjarim još dve sekunde. San. Budim se posle nepunih pet časova umornog sna. Tuširanje i doručak. Napolju je sivo, sive zgrade, sivi ljudi, sivo nebo. Krećem prema centru. Stižem na neku čudnu raskrsnicu. Dve ulice se slivaju pred jednom ogromnom srednjovekovnom kapijom i potom na levo i desno pored zidina se udaljavaju. Znači da sam veoma blizu starog grada. Ewa mi je još u Pragu pričala da živi u starom gradu i da izvan zidina ima jedan fantastičan stari zamak. To se pokazalo tačnim. Kroz Gradsku vrata ulazim u taj grad. Pravo u srednji vek. Prilično me ljubavno dočeka; jer pedesetak metara dalje, sa desne strane, nalazila se fantastična kafeterija. Sok od paradajza i kubanski rum. Ponavljam kao što sam i u osnovnoj školi ponavljao. Pa još jednom. Plaćam i izlazim na kaldrmu. Krećem preko trga u dubinu grada. Na tablici je pisalo RYNEK. Otkuda glupavi Sremac može znati da to na poljskom znači TRG. U odresar nisam ni pogledao, a tamo bih lepo video da je njena adresa Rynek 8. Od sreće sam bio totalno pobenevio. Produžio sam pravo. Iznad slične kapije na koju sam ušao, nalaze se prozori nekog stana. Kako je to genijalno i lepo. Kroz kapiju izlazim i zamak mi se ukazuje u svojoj svojoj lepoti. Do njega se dolazi kamenim putem, ograđenim zidovima visine jednog metra. Pošto je grad na uzvišenju, pruža se levo i desno fantastičan pogled. Daleko levo vide se novogradnje, a daleko desno fabrički dimnjaci zagađuju vazduh. Spuštam se dole levo, gde sam video veliku pijacu. Od svega, najviše ima cveča. Evi kupujem gomilu ruža. To mi sve divno zapakuju. Ja i cveče. Ponovo se penjem prema starom gradu, jer tamo je i Ewin LICEUM PLASTIKUM. Mislim da se nalazi još u školi, mada je već blizu podneva. Uostalom, u kojoj umetničkoj školi su profesori strogi? Moći će da izade makar da me pozdravi i da se dogovorimo gde da je sačekam. Stajao sam ispred škole nepun minut. Ulica je široka oko četiri metra, tako da, ako bilo ko pogleda kroz prozor, može me odmah ugledati. Odjednom su se svi prozori ispunili smehom i mahanjem. Prepoznali su me, jer su me vidali u Pragu. Normalno, svaki dan dva puta. Istrčala je Ewina najbolja drugarica i pantomimom mi objasnila da je Ewa bolesna i da leži kod kuće. Idemo odmah kod Ewe. Ewina kuća je na trgu, devadeset tri metra od škole. Penjemo se drvenim stepeništem na prvi sprat. Na jednim vratima: AB-RAMIK! Posle trideset i nekoliko dana ponovo ću je ugledati. Prvo ulazi drugarica, verovatno da je pripremi, a i verovatno je u krevetu, pošto je prehladna. Sve se pokazalo tačnim. Napokon se vrata otvaraju, ispunjena dobro mi poznatom glavom, ramenima i ostalim. EWA! Padam joj u naručje. Ljubimo se i milujemo. Drugarica odlazi. Nastavljam da se milujem. Brat dolazi iz škole tek za dva sata, a roditelji tek predveče. Poklanjam joj zlatan lančić s još nečim. Ona plače od sreće. Ne znam da li zbog toga što me vidi ili zbog lančića. Zezam se.